

щення (люстрації) її сил, забезпечення швидкої позитивної селекції бюрократії. Реформа державного управління, відповідно, повинна являти собою не рядовий сегмент суспільного реформування, тим більше його периферію, як це реально має місце, а ядро, головний важіль забезпечення ефективності державної машини у цілому.

Діяльність інфраструктури, що забезпечує процес постійного реформування державно-адміністративної системи, постійної селекції, люстрації, бюрократії, виховання її яке свідомого захисника національних інтересів повинна, окрім високого суспільного рангу, мати соціально відтворювальний характер – не бути пов'язаною лише з діяльністю окремих реформаторів, залежною від окремих гілок влади та їх інституцій, посадових осіб, бути максимально політично нейтральною, мати соборний характер, тобто об'єднувати широкий спектр політичних сил у суспільстві на основі суспільного консенсусу.

Ефективна рефлексія щодо якості професійно-особливих характеристик менеджерів-провідників реформаційних (модернізаційних) змін у державно-владну систему, як провідна функція антикризового управління, потребує відповідних системних узгоджених дій з боку центру реформаційних впроваджень, отже створення такого системоутворюючого, щодо модернізації бюрократії, центру.

Щодо пошуку ефективної форми органу, який би мав високий ранг у структурі органів державної влади і забезпечував завдання керівництва, координації державно-адміністративним реформуванням, селекції нової бюрократії з функціями впровадження реформ, то ним могло б стати утворення Ради внутрішньої безпеки.

У структурі ради слід передбачити функціонування спеціальної інспекції з правами органу правового провадження з достатньо широкими функціями контролю за станом ефективності, законності та відповідності діяльності органів влади спрямуванню реформування. Інспекція повинна зосеред-

итись на контролі за діяльністю основних – вузлових ланок господарського та управлінського апарату держави. Контрольна діяльність інспекції повинна мати своєю основною метою виявлення практичних досягнень або недоліків у роботі державно-адміністративних органів, встановлення типових, загальних для даної галузі методів реформування або напруги – девіації, зловживань, корупційних діянь та пошуку методів їх попередження, викриття, не вдаючись до викриття окремих правопорушень та зловживань, яким повинні опікуватись правоохоронні органи.

Список використаних джерел

1. Предборський В.А. Теорія тіньової економіки в умовах трансформаційних процесів / Предборський В.А. – К.: Задруга, 2014. – С. 316–323.
2. Мильнер Б. Качество управления – важный фактор экономической безопасности / Б. Мильнер // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 54–64.
3. Кочетков Г.Б. Управленческая инициатива Дж. У. Буша / Г.Б. Кочетков // США и Канада: экономика, политика, культура. – 2004. – № 1. – С. 98–112.
4. Предборський В.А. Впровадження інноваційних технологій управління як засіб підвищення ефективності діяльності держави (на прикладі МВС України) / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Науково-дослідного економічного ін-ту Мін-ва економіки України. – К., 2009. – Вип. 3. – С. 67–71.
5. Предборський В.А. Інноваційні технології управління в системі факторів підвищення ефективності діяльності ОВС / В.А. Предборський // Вісник Академії управління МВС України. – 2009. – № 3. – С. 23–34.
6. Никифоров В.Н. Восток и всемирная история / Никифоров В.Н. – М.: Наука, 1977. – 359 с.
7. Предборський В.А. Сучасні засоби управління як фактор підвищення ефективності боротьби з економічною злочинністю / В.А. Предборський // Підприємство, господарство і право. – 2004. – № 10. – С. 51–55.

С.Г. ДРИГА,

д.е.н., професор, Науково-дослідний економічний інститут Мінекономрозвитку України

Шлях України до ЄС: подолання межі делімітації цінностей двох економічних систем

Переважаюча більшість держав сучасного світу відносяться до «природних держав», які обмежують насильство за допомогою політичного маніпулювання економікою для створення привілейованих груп інтересів. Це дозволяє обмежити застосування насильства впливовими індивідами, але одночасно створює перешкоди для економічного і політичного розвитку. У протилежність такому порядку розвинути держави удосконалюють суспільний устрій на засадах відкритого доступу економічним та політичним організаціям, стимулюючи політичну та економічну конкуренцію.

Ключові слова: обмежений і відкритий доступ до ресурсів, суспільна рівновага, конкуренція, державний раціоналізм, економічний розвиток.

С.Г. ДРЫГА,

д.е.н., професор, Научно-исследовательский экономический институт Минэкономразвития Украины

Путь Украины в ЕС: преодоление границы делимитации ценностей двух экономических систем

Подавляющее большинство государств современного мира относятся к «естественным государствам», которые ограничивают насилие с помощью политического манипулирования экономикой для создания привилегированных групп интересов. Это позволяет ограничить применение насилия влиятельными индивидами, но одновременно создает препятствия для экономического и политического развития. В противоположность такому порядку развития государства совершенствуют общественный строй на принципах открытого доступа экономическим и политическим организациям, стимулируют политическую и экономическую конкуренцию.

Ключевые слова: ограниченный и открытый доступ к ресурсам, общественное равновесие, конкуренция, государственный рационализм, экономическое развитие.

S.G. DRIGA,

doctor of science in economics, The SRIE at the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine

Ukraine's path to EU: overcoming the borderline delimitation values of two economic systems

The vast majority of today's world are «natural states» that limit violence through political manipulation of the economy to create privileged interest groups. It allows them to restrict the use of violence by influential individuals, but also creates obstacles to economic and political development. In contrast, the order developed countries improving social system in an open access economic and political organizations promoting political and economic competition.

Keywords: limited and open access to resources, social equilibrium, competition, state rationalism, economic development.

Постановка проблеми. Протестний характер національно-патріотичних акцій в Україні восени 2013 року був формально спрямований проти корупції у діючій системі державної влади, свавілля правоохоронних органів і сил спецпризначення та на підтримку орієнтації розвитку держави у форматі європейських економічних, політичних і соціальних цінностей. Реальний зміст вимог Євромайдану в економічній площині актуалізував засадничі умови що необхідні для розбудови економіки країни європейського зразку – відкритість широкого доступу громадян до економічних ресурсів: землі, праці, підприємництва у його найрізноманітніших формах організацій економічної діяльності. Це сутність сучасного суспільного прогресу і без перебільшення – це є революційний виклик щодо розбудови абсолютно нового суспільного устрою у сучасній Україні.

Проте формальне переформатування влади слід розглядати як необхідну «start-up умову», за якою мають розпочатися по істині революційні за змістом руйнації існуючого суспільного устрою при одночасному створенні системних умов щодо імплементації в українській реальності державного утворення базисних основ європейської моделі соціально-орієнтованої економічної і політичної системи.

Загрозою очікуванням побудови проєвропейської держави може стати недооцінка корінних цінностей вітчизняної суспільної системи. Україна відноситься до «природних держав», домінанта суспільної рівноваги у яких базується на обмеженому доступі до ресурсів. Історія розвитку держав такого типу почалася з організації першої держави, тобто має вимір у декілька тисячоліть. У сучасному світі значно більша кількість держав утворені саме на цінностях цього типу суспільної організації. Успішність розбудови такими державами прогресивної політико-економіко-соціальної системи явища одиничні.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У сучасній світовій науковій літературі проблеми протилежних підходів щодо досягнення державами суспільної рівноваги у залежності від організації доступу до ресурсів переважно зустрічається серед представників інституціоналізму. Найвагоміший теоретичний внесок в цьому напрямі залишається за Дугласом Нортон і його співавторами Джоном Уолісом (історик) і Баррі Вайнгастом (політолог). Серед вітчизняних науковців також ці питання знаходяться в площині інтересів представників інституціонального напрямку.

Відзначу роботи професора О. Савченка, в яких розглядаються питання організації доступу до ресурсів у контексті теми статті.

Метою статті є розкриття протилежностей у досягненні державами суспільної рівноваги, в яких презумпцією доступу до ресурсів є обмежений або вільний доступ.

Виклад основного матеріалу. Майже чверть століття з вищих ешелонів державної влади лунають маніфести щодо необхідності прийняття заходів, планів, програм, маршрутних карт, законів тощо, які мають забезпечити розвиток вітчизняної економічної системи, створити механізм, що перманентно продукує високу результативність господарського механізму і всього суспільного устрою України. На жаль, реальні життя доводять абсолютно зворотні результати. Очевидна неефективність державного менеджменту нерідко пов'язується представниками влади з кризою наукової економічної думки (при цьому залишається незрозумілим ця криза стосується вітчизняної, європейської чи світової економічної науки), яка мала б надавати обґрунтовані пропозиції щодо формування такого типу суспільного устрою, який би забезпечував позитивну динаміку розвитку і в економічній, і в соціальній площині.

Існування різних наукових напрямів, у межах яких науковці-економісти намагаються дати відповіді на однакові питання щодо формування ефективної суспільної соціально-економічної системи, засвідчує перш за все плюралістичний характер розвитку економічної науки, яка вивчає найскладніші суспільні явища. Плюралізм в науці давно класифікований як перевага, сильна сторона науки. Проте очікування державних мужів від науки цілком зрозумілі – це термінове отримання відповідей на будь-які питання, що виникають у практиці державного управління. І нікого не хвилює, що більшість відповідей, наприклад у стилі неокласики, переважно є вельми задовільними (або значимі при дуже жорстких обмеженнях), головне – вони є, у протилежність, наприклад, інституціоналізму, який дорікають за те, що він не дає відповідей на всі питання, що виникають перед дослідниками. Коуз абсолютно вірно визначив, що «бажання бути корисним своїм ближнім – мотив, звичайно шляхетний, оскільки неможливо впливати на політику, якщо ти не даєш відповідей. Так з'явилися державні економісти, тобто люди, які дають відповідь, навіть коли відповіді не існує»[1].

У результаті пояснення економічною наукою істинної сутності явищ поступається місцем обґрунтуванню і популяризації політичних ідеологій, витонченому трактуванню окремих положень, здобуванню слави сильного і енергійного опонента. Така мотивація дозволяє визначити частку «наукової ренти», проте в жодному разі не в змозі збагатити економічну науку. Наслідком таких дій є послаблення позицій самої науки, покликаної сформулювати абсолютні істини»[2, с. 54].

При цьому відбувається дискредитація економічної науки, особливо її базових постулатів, які визнаються представ-

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

никами різних наукових шкіл і напрямків і які їх об'єднують в єдине наукове економічне середовище.

Найбільш вагомим з фундаментальних постулатів економічної науки, в межах якого знаходяться відповіді на питання щодо формування і подальшого розвитку ефективної суспільної системи, є усвідомлення того факту, що в сучасному світі домінують лише два типи суспільного устрою [3]. Перший тип формується і існує за принципами системи обмеженого доступу до ресурсів. До цього типу організації суспільного устрою відноситься щонайменше чотири п'ятих країн світу. Решта країн створили і постійно удосконалюють інший тип суспільного устрою – на засадах системи відкритого доступу до ресурсів.

Існування правил гри необхідно в будь-якому складноустроєному суспільстві, де співіснування індивідуальних інтересів і їх узгодження не може здійснюватися без загальноприйнятих норм, надійних і відповідних їм владних структур і апарату примусу. Саме в силу такого вживання і структурування умов економічної діяльності інститути можуть виконувати своє основне завдання – зменшувати невизначеність суспільного життя.

Незважаючи на те, що основне завдання економічної діяльності – максимально задовольняти власні потреби в умовах обмеженості ресурсів, залишається незмінною в будь-якій економічній системі в будь-якій країні, способи вирішення цього завдання були суттєво різними в різних країнах і в різні часи. Різними розвинені економіки роблять національні, культурні, історичні традиції, тобто відмінності їх інститутів. З іншого боку, складні економічні системи з сучасною інституціональною структурою склалися в ході тривалого процесу еволюції, вивчення якого і становить предмет історичного дослідження. Тому в центрі наукових інтересів економічного історика повинна, з точки зору Д. Норта, стояти еволюція інституційної структури, бо від неї залежить як правильне розуміння подій минулого, так і аналіз причин справжнього становища тих чи інших країн.

Суспільна рівновага в системах відкритого доступу забезпечується відкритою конкуренцією, свободою створення різноманітних підприємницьких форм і верховенства права. Такі суспільства використовують конкуренцію та державні інституції для дотримання конституційних прав, включаючи загальний політичний контроль за всіма організаційними формами з можливим застосуванням примусу, але тільки за згоди переважної більшості суспільства. За цими цінностями формуються і еліти суспільства.

Протилежністю системи відкритого доступу є система обмеженого доступу, яка суспільну рівновагу утримує принципово іншим механізмом. Базовими цінностями цього механізму є розподіл сфер економічного впливу між елітами з метою отримання певної частки надприбутків. При цьому еліти зацікавлені переважно більшість часу співіснувати мирно, оскільки добросовісна конкуренція зменшує їх надприбутки. Укорінення непорушності порядків отримання надприбутків еліти досягають встановленням своїх правил гри: не допускати конкуренцію та обмежувати доступ для нових гравців. Країни, де домінує порядок «ренти» та «обмеженого доступу», характеризуються незначним економічним зростанням, малою кількістю підприємств, системою відносин, які будуються за принципом сімейних та особистих при-

вілеїв, неоднорідністю примусів до виконання законів та незахищеністю прав власності.

Товариство з обмеженим доступом народжується тоді, коли посеред хаосу народжується еліта. Вона утримує владу за рахунок ренти, що утворюється завдяки відсутності вільного входу. Рента використовується елітою і для утримання влади, і для хорошого життя. Політичний устрій такого суспільства – це механізм створення і підтримки рент, а економічний устрій – це бізнес в умовах високих вхідних бар'єрів. Висока маржа у тих, хто всередині. Головна сфера, до якої тільки еліта має доступ, – створення і зміна організаційних форм.

Це і є субстанційними цінностями, на яких розбудовується система обмеженого доступу у протилежність системі відкритого доступу та вільної конкуренції.

Цим пояснюється ментальна відмінність поведінки еліт у різних системах. Еліти країн – лідерів сучасного світу не просто орієнтовані, а креативно «загострені» на творчу руйнацію застарілих методів отримання прибутків і системне створення інновацій. У контексті з бізнес-елітами набуває відповідного раціоналізму і держава, яка, орієнтуючись на розвиток, стимулює довготривалу підприємницьку перспективу. Враховуючи, що для розвитку потрібно більше ресурсів, ніж можуть забезпечити приватні ринки капіталу, держава бере на себе функцію мобілізації відсутніх ресурсів і значні ризики, пов'язані з інноваційними зрушеннями. Держава діє як сурогатний підприємець: впроваджує необхідні правила та інструменти соціального контролю, які істотно знижують інвестиційні і підприємницькі ризики. Бюрократи в країнах, орієнтованих на розвиток, максимізують не власний, а загальний добробут і тому просувають економічний розвиток, а не перешкоджають йому. Тому ці країни успішно розвиваються, а переважна кількість країн світу стагнує завдяки «хижацькій» ментальності еліт.

Україна відноситься до країн, чий тип суспільного устрою розбудований за класичною схемою системи обмеженого доступу. Тому вітчизняні еліти патологічно «загострені» на отримання величезної ренти виключно для особистого користування з безвідповідальною неповагою навіть до мінімального рівня добробуту громадян України. Правила гри, що ними встановлені, не є раціональними з погляду пріоритетів суспільного розвитку, оскільки формування бюрократії відбувається за родовою ознакою (трайбалізм) і державні службовці при розподілі ресурсів використовують своє становище для того, щоб заробити гроші собі і родичам (непотизм).

Логічно, що у порядку речей в таких системах хабарництво і «відкати». Концентруючи увагу на отриманні надприбутків, вищий щабель еліти втрачає контроль над підлеглими середньою ланкою держслужбовців, які займаються тим самим на своєму рівні (наприклад, проведення «квасітендерів» на держзамовлення наприкінці року). У результаті за двадцять чотири роки незалежності України жодний проект або програма не була виконана.

Формування та існування суспільної системи на засадах обмеженого доступу до ресурсів «допускає тіняву або явну коаліцію режиму з опозиційними партіями, силами та окремими депутатами. Еліти знають, що насильство скоротить їх ренту, вони мають стимул не битися один з одним. Більше того, будь-яка еліта усвідомлює, що інша еліта має ті самі стимули. Таким чином, у звичайному стані політична систе-

ма управляє економічною, використовуючи її для створення ренти, яка укріплює політичний порядок» [4]. Безперспективність «обмеженого доступу» полягає в тому, що природний стан соціуму виявляється в економіці через домінацію монополії на кожному ринку, а у політиці – через домінацію монізму (прямий шлях до диктатури).

У таких умовах пересічні громадяни потерпають від жорстокої експлуатації з боку національної еліти і не мають жодного шансу для реалізації власних інтересів. Суспільство впадає у депресію, в песимізм при одночасному зростанні потенції протестних настроїв, які з часом знаходять прояв у насильницьких способах впливу на владу аж до збройного повстання. Якщо громадяни не борються щодня за демократію та вільний ринок, країна скочується саме до цього стану – монополії і диктатурі. Бідності і нещастя, іншими словами.

Висновки

Події, що почалися з кінця 2013 року в Україні, є переконливим доказом, що країна знаходиться у примітивному форматі організації суспільного устрою – на засадах системи обмеженого доступу до ресурсів.

Це і є відповідь щодо унеможливлення будь-яких спроб щодо перспектив появи нових моделей підприємств, інноваційного підприємництва, системного нарощування результативності їх діяльності, потенціалу і розвитку в сучасній Україні в умовах

домінування засадничих принципів системи обмеженого доступу до ресурсів. Просте перезавантаження влади, до якого так часто лунають заклики, також нічого суттєвого не гарантує суспільству в його очікуваннях. Перш за все треба радикально змінити політико-економічну систему, утворивши її на засадах системи вільного доступу до ресурсів. А така система сама буде продуцентом адекватних їй еліт та державних інституцій.

І на завершення. Неможливо побудувати першосортну державу, економіку чи компанію, якщо застосовувати ментальність другого сорту. Для цього треба працювати над новими цінностями. Вільний доступ до ресурсів і є цінністю ринкової економіки, це її субстанційна цінність.

Список використаних джерел

1. Коуз Р. Экономика организации отрасли: программа исследований / Фирма, рынок и право. – М., 1993. – С. 62.
2. Малий І., Галабурда М. Економічна наука: проблеми усвідомлення методології. Економіка України, №9, 2006. – С. 54.
3. Дуглас С. Норт, Джон Джозеф Уолліс, Стівен Б. Вебб і Беррі Р. Вейнгас. Система обмеженого доступу в країнах, що розвиваються: новий підхід до проблем розвитку: [Електрон. ресурс]. – 2012. – Режим доступу до документу – <http://ua.convdocs.org/docs/index-16624.html>
4. Савченко О. Економіка після Євромайдану: [Електрон. ресурс]. – 2014. – Режим доступу до документу – <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/02/11/419354>

УДК 338.242.2; 334.02

О.Ю. ЧУБУКОВА,
д.е.н., професор, Київський національний університет технологій та дизайну,
О.І. СИНЕНКО,
к.е.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну

Забезпечення інформаційної безпеки на основі аналізу корупційної поведінки суб'єктів господарювання

Стаття присвячена теоретичним, методичним і практичним питанням створення системи інформаційної безпеки шляхом формування ефективного механізму запобігання проявам корупції в економіці України із застосуванням положень кібернетики.

Ключові слова: інформаційна безпека, корупція, положення кібернетики, інституційна пастка.

О.Ю. ЧУБУКОВА,
д.э.н., профессор, Киевский национальный университет технологий и дизайна,
А.И. СИНЕНКО,
к.э.н., доцент, Киевский национальный университет технологий и дизайна

Обеспечение информационной безопасности на основе анализа коррупционного поведения субъектов хозяйствования

Статья посвящена теоретическим, методическим и практическим вопросам создания системы информационной безопасности путем формирования эффективного механизма предотвращения проявлений коррупции в экономике Украины с использованием положений кибернетики.

Ключевые слова: информационная безопасность, коррупция, положения кибернетики, институциональная ловушка.

О. CHUBUKOVA,
doctor of economic sciences, professor, Kyiv National University of Technologies and Design,
O. SYNENKO,
Ph.D. in economics, docent, Kyiv National University of Technologies and Design

Providing of information security by analyzing the corrupt behavior of economic entities

This article is devoted to the theoretical, methodological and practical issues of the creation of the information security system through the formation of the effective mechanism for preventing corruption in Ukraine's economy using the provisions of cybernetics.

Keywords: information security, corruption, provisions of cybernetics, «institutional trap»